

Les fosques operacions de Mickey Mouse

Mickey Mouse potser ha estat un dels seus personatges més peculiars, una d'aquelles poques creacions que pel fet de ser genials adopten vida pròpia i acaben emancipant-se del seu creador. Seguint l'exemple del ratolí que estimava Minnie, Donald, Dumbo o Pluto, per citar només unes quantes de les criatures disneyanes, van abandonar la paternitat dels estudis per ser ells mateixos. I, Walt Disney va envair la imaginació d'aquella generació de xiquets dels anys 30 que van ser testimonis de la manera com el cinema mut generava bestioles de ficció, com ara l'esmentat ratolí, que actuaven al compàs d'uns primers efectes sonors experimentals i, sens dubte, ben rudimentaris.

El fet és que en l'art de la cinematografia –i, principalment, en el dels negocis– Walt Disney va revelar-se com un geni. Tanmateix, lluny dels tòpics que emmarquen els xiquets prodigis i els genis *avant la lettre* d'un triomfalisme precoç, el jove Walt no va lluir aptituds excepcionals que es cobraren l'atracció o l'enveja dels seus companys de classe. Al contrari: absolutament immers en la mitjana gris del curs, la seua creativitat s'anul·lava sota les ordres intransigents i rectilínies del seu progenitor, Elias Disney, un americà d'origen anglès que, per tal d'augmentar el rendiment de treball dels seus fills a la granja que posseïa no dubtava a recórrer a càstigs físics. Cada nit, com era habitual, Walt, als 8 anys, se n'anava al llit amb llàgrimes als ulls a causa dels maltractaments. No podia sinó preguntar-se si aquell home que els castigava i no els demostrava cap estima era realment el seu pare.

El 1909, a causa d'una febre tifoïda, Elias va haver de vendre la granja i es va traslladar a Kansas City on assegurava la subsistència familiar treballant com a repartidor de diaris. El principi de participació forçada dels seus fills en aquell treball no havia variat gens des del medi rural de Marceline, població situada al nord de Kansas City on els Disney havien viscut anteriorment. Però almenys, ara el magre salari que cobrava Walt li permetia d'adquirir paper i pastels, aquells ingredients indispensables per a llançar-se, en els escassos moments de llibertat, en l'aventura del dibuix.

Quan arribava el cap de setmana, el pare de Walter Pfeiffer, un bon amic de l'escola, duia

Sota l'eterna innocència d'un Mickey Mouse o un Pluto, que han seduït els universos infantils, s'oculta un Walt Disney obscur amb 25 anys de relacions amb el FBI com a informador; un anticomunista virulent o un simpatitzant del partit nazi americà. Marc Eliot en fa cinc cèntims al seu llibre *Walt Disney, Hollywood's dark prince*, traduït recentment al francès per les Éditions Albin Michel.

els dos joves d'onze anys al cinema, on Walt va descobrir i admirar, sota l'effigie del vagabund, la figura entranyable de Charlie Chaplin. El setè art el va seduir igualment, tot i que de manera més distant i menys intensa que el dibuix humorístic i el còmic.

Walt Disney, l'immigrant andalús.

Amb l'entrada, el 1917, dels Estats Units en la Primera Guerra Mundial, Walt va veure la possibilitat d'escapar del medi familiar i, en especial, de la tutela del seu pare. A més, el seu germà Roy, que aleshores tenia 24 anys, va inflamar la seua imaginació amb batalles i altres gestes. No ho dubtà: es donaria a l'engranatge bèl·lic. Quan a l'oficina de reclutament li exigiren un certificat per comprovar la seua edat, Walt hagué de recórrer, primer, al registre civil, on li negaren l'existència d'un tal Walter Disney nascut als voltants del 5 de desembre del 1901. Walt intentà aleshores, en va, provar la data del seu naixement mitjançant possibles documents de l'església o de l'hospital. Les respostes van ser decebedores perquè el jove Disney havia nascut a casa. Finalment, el Departament d'Estadística Demogràfica no va fer més que accentuar el misteri: sí que tenien enregistrat un tal Walter Disney, efectivament fill de Flora i Elias, però nascut el 8 de gener del 1891. Quin secret li ocultaven, doncs, els seus pares?

La situació estranyament incerta i patològicament esquizofrènica no va fer més que agreujar i confirmar els fantasmes de Walt sobre la dubtosa paternitat del seu presumpte progenitor.

La insuportable sensació de desconèixer els orígens i el consegüent desarrelament que això provoca van perseguir-lo al llarg de tota la seua existència. En les antípodes del Walt Disney aparentment feliç, milionari i triomfador en una societat occidental àvida del consum de qualsevol producció cinematogràfica que portara el segell de garantia Walt Disney Productions, s'enfonsava un "Onc' Walt" –com el coneixien a Hollywood– presoner de la fatalitat del desarrelament.

I aquest trauma obsessiu que Disney alimentava dia rere dia arribà a l'extrem quan J. Edgar Hoover, aleshores director del FBI, va aconseguir, el 10 de novembre de 1940, des-

prés de diversos intents, la col·laboració de l'empresari de Hollywood com a informador oficial en la croada que duia a terme contra els elements comunistes. Llavors Disney va demanar a canvi una ajuda activa en la recerca dels seus vertaders orígens.

Així, sense més retard, l'hivern del 1940, dos americans correctament vestits, es presentaven a Mojácar, no gaire lluny d'Almería, amb la intenció de localitzar el certificat de naixement d'un nen nascut el 1890, fill d'Isabel Zamora, coneguda també amb el malnom de *La Bicha*. *La Bicha*, després de donar a llum el seu fill natural, tingut amb el ja casat doctor José Guirao, va decidir embarcar-se a Amèrica a fi de preservar la bona reputació de les dues parts, perquè ambdós eren molt catòlics. Es va instal·lar a Califòrnia acollida per missioners franciscans.

Aquell mateix 1890, Elias deixava la família per enrolar-se en la segona croada de l'or a Califòrnia. Com que la sort no el va acompanyar, Elias va haver de tornar a casa amb les mans buides. Unes setmanes després va ser enregistrat a Illinois el naixement d'un Walter Disney. Era el 8 de gener de 1891, és a dir, deu anys abans del naixement vertader de Walt.

Les investigacions dutes a terme sobre la misteriosa, i encara avui incerta, identitat de Walt Disney han donat peu a diverses teories. Hi ha qui afirma que José Guirao –fill natural del doctor Guirao i d'Isabel Zamora– va nàixer com a fill il·legítim als Estats Units i va ser enregistrat amb el nom de Walter Disney, fruit de les suposades relacions entre Elias i Isabel en el transcurs de la seua estada a Califòrnia. Per tant, Walt i José serien una mateixa persona.

No obstant, una segona hipòtesi aposta per un Walter Disney, fill d'Elias i no del doctor Guirao; fill d'Isabel, però que no té res a veure amb l'andalús José. Segons aquesta hipòtesi, el Walter nascut el 1891 seria fill natural d'Elias i probablement aquest va forçar la seua esposa Flora perquè l'adoptara com a fill propi a fi de no posar en dubte de cara a la societat de Marceline la seua reputació.

I, enmig d'aquesta incògnita que mai no ha estat revelada, i que, a més, va ser agreujada pel fracàs de les investigacions del FBI a l'estat espanyol i als Estats Units, Walt Disney es va anar sumint progressivament en una desesperació constant que només aconseguia amortir amb l'univers infantil, feliç i protector alhora, utòpic al capdavant. L'univers propi de la ficció, el de la seua infància perduda en la nit dels temps.

Què s'amaga sota la innocència del dibuix animat? La textura camaleònica de

Mickey Mouse, que es va convertir en l'heroi apolític, asexual i asèptic de la crisi dels 30, va ser, juntament amb l'ànec Donald, la creació preferida de Walt Disney. De fet, Walt supervisava personalment qualsevol producció on apareixia o el ratolí o l'ànec.

Walt Disney va encobrir personalitats antagòniques, controvertides, caòtiques i múltiples que es van polaritzar sota l'expressió estel·lar: "Walt Disney Presents". Pels xiquets, Disney va representar el rei de la ficció; el geni del dibuix animat i el creador de l'Eldorado infantil. La seua esposa Lillian o el seu germà Roy no podien sinó intentar apaivagar les crisis depressives provocades per les tensions laborals. Els milers d'empleats titllaven la seua actitud d'intransigent i obsessivament paternalista. Fins i tot alguns, en els períodes més conflictius gosaren compondre la paraula "Walttotalitarisme". El FBI, per la seua banda, li devia la informació que pot facilitar un SAC (Special Agent in Charge).

Però els inicis de Walt Disney en l'activisme polític, que es materialitzaren de manera permanent durant 25 anys en la seua col·laboració amb el FBI, es remuntaven al 1938, quan Disney es va adherir a la Society of Independent Motion Picture Producers (SIMPP), associació que agrupava directors d'estudi, productors i cineastes independents que s'oposaven a la imperant presència de les *Majors* de la indústria cinematogràfica, com ara la Metro

Goldwing Mayer o la Columbia Pictures, entre altres. La SIMPP comptava igualment amb figures de l'estil d'Orson Welles o Charlie Chaplin. I, evidentment, Walt Disney. Aquell 1938 va simbolitzar en l'existència de Disney l'entrada en un activisme polític que derivaria poc després cap a tendències nazis i virulentament anticomunistes. I en aquesta jungla ideològica, la presència de Walt en les reunions del partit nazi americà, sempre protegida per la presència de

Gunther Lessing, aleshores vice-president de la Walt Disney Productions, era cosa habitual.

Igualment, el 1940, sentint l'amenaça de vaga que pesava sobre els seus estudis, va fundar un sindicat de la mateixa empresa per a rebatre els efectes subversius de la Cartoonist Guild, associació creada feia poc i amb tendències poc clares. La Disney Studio Federation naixia, doncs, amb la intenció de segar qualsevol brot de sindicalisme legítim. Malgrat els intents –en va– per part de Disney i de Lessing d'edulcorar l'antisindicalisme radical amb un pseudo-sindicalisme encarnat per aquesta Federation, els treballadors no cessaren les protestes, que desembocaven el 22 de maig del 41 en la dissolució del sindicat apòcrif en favor de l'acceptació, dins dels estudis Disney, de la Cartoonists Guild. Sis dies més tard aquests mateixos estudis cinematogràfics quedaven paralyzats, de manera total o parcial

per una vaga que arrossegava milers de treballadors i que va durar un any. La crisi se saldava amb l'acceptació per part de l'empresa del sindicat que elegiren els treballadors, fins i tot si es tractava de la Cartoonists Guild. Els acords que varen posar punt final a la vaga van ser signats pel seu germà i soci Roy, perquè Walt es trobava de viatge per Amèrica del Sud.

Tanmateix, darrere de les paraules pronunciades públicament per Walt i adreçades als seus empleats, es debatia una aversió inflexible contra la Guild i alhora una profunda decepció en veure el descrèdit dels empleats pel que fa a aquella gran família professional en què Disney havia posat totes les seues esperances.

El fosc camí contra el comunisme i la subversió.

Aquell 1940, es va iniciar la col·laboració de Disney amb el FBI. Disney es posava a disposició d'aquesta entitat a fi de facilitar qualsevol informació o detall sobre la presència d'elements subversius —comunistes, sindicalistes, etc.— en la indústria cinematogràfica a Hollywood. Un cop acabada la Segona Guerra Mundial, Disney va deixar el càrrec de president de Walt Disney Productions, i va cedir-lo al seu germà Roy. Però aquesta dimissió no va durar gaire temps: a finals del 45 tornava de nou en plena embranzida

Walt, lluint el retallat bi-got que el va caracteritzar com un cavaller entre les treballadores dels estudis. Al costat, el seu germà Roy, qui el va acompanyar al llarg de la seua vida en la creació i el triomf dels dibuixos animats.

envaïen els Estats Units des de la presidència de Truman.

Eren moments difícils. I Disney no dubtava a despatxar de sobte —casualment una setmana després d'haver signat les negociacions per a l'elecció lliure d'un sindicat al qual s'oposava rotundament—, més de 400 empleats, d'una plantilla d'un miler de treballadors. Com a excusa, va dir a la premsa que la situació econòmica que travessaven els seus estudis era crítica i que, a banda, havia de complir amb l'acord amb la Screen Cartoonists Guild de concedir un augment salarial d'un 25% als dibuixants.

Per altra banda, la postguerra nord-americana retrobava la dinàmica de la Comissió d'Activitats Antiamericanes (HUAC), que en aquesta ocasió rebia el suport de l'American Legion, l'Església catòlica i de la International Alliance of Theatrical Stage Employees (IATSE), així com la cooperació incondicional dels estudis de Hollywood. Automàticament, s'establí una Llista Negra, que va semblar el pànic en els medis cinematogràfics de Hollywood. Eric Johnson, vice-president de la Cambra de comerç invitava aleshores els estudis a unir-se i a negar-se a contractar a qualsevulla que figurara en l'esmentada llista. No cal dir, doncs, que en la reunió que va tenir lloc el 24 i 25 de novembre de 1947 a l'Hotel Waldorf Astoria de Nova York, i que va culminar amb la "Declaració Waldorf", Walt Disney, com tants altres productors, es va comprometre a segar qualsevol element que atemptara contra la nació nord-americana.

El testimoni de Disney va reforçar fermament el poder que la Llista Negra ostentava sobre el conjunt de la professió. Només calia acusar algú de presumpta culpabilitat perquè automàticament es trobava fitxat en l'esmentada llista. Alguns autors van haver de complir penes de presó d'uns quants mesos. I altres, fins i tot, es van veure abocats a l'exili. Aquest va ser el cas de Charlie Chaplin, que irritava profundament els conservadors de Hollywood —i especialment Disney, tot i que l'havia idolatrat de jove—, des de feia un cert temps. Chaplin, des dels anys 30, havia anat amuntgant

èxits de tendència populista; i durant el transcurs de la Segona Guerra Mundial es va comprometre activament contra les forces de l'Eix. Posteriorment, es va pronunciar contra la propaganda anticomunista llançada als Estats Units, tot i que no s'alineava "ni en cap partit ni en cap organització".

Quan el 1952 –i coincidint amb el moment més cruel d'aquesta Llista Negra– va tornar als Estats Units d'una gira de sis mesos per Anglaterra, els serveis d'immigració li impediren trepitjar el territori americà. L'incident va arruinar la carrera hollywoodiana d'aquest talent, i Chaplin va prohibir distribuir als Estats Units la majoria de les seues pel·lícules.

Més enllà de la ficció animada. El 1948, alhora que el país emergia de l'ombrívola postguerra, els estudis de Walt Disney co-

'La Blancaneu' va representar l'èxit de Disney. El productor va aconseguir portar a les grans pantalles del cinema, en 1935, el primer llarg-metratge de dibuixos animats.

neixien els primers grans beneficis des de feia gairebé una dècada. La proposta del multimilionari texà Howard Hugues, que pretenia invertir de nou en l'àmbit cinematogràfic, va resultar massa atractiva perquè Walt Disney s'hi resistira. Requeria l'ajuda de Disney a canvi d'un préstec gratuït d'un milió de dòlars, quantitat que el productor va aprofitar per engegar 18 nous projectes –entre curts i llarg-metratges–, entre els quals cal remarcar *Alicia al país de les meravelles*, *Peter Pan* o *La Ventafocs*.

En contrapartida, la Walt Disney Production ja no representava el mestre indiscutible del dibuix animat, ja que entrava en competència la sèrie de *Looney Tunes* produïdes per la Warner Brothers. Les *Looney Tunes* satiritzaven intel·ligentment aspectes de la societat posant en escena protagonistes ben singulars, com ara l'emblemàtic Bugs Bunny, d'orelles fàl·liques i mirada corrosiva, contrapunt d'un Mickey Mouse còndid, apolític i asexual. Malgrat l'èxit indescriptible amb què va rebre la societat nord-americana el producte de la Warner Brothers, Disney no semblava gaire afectat. Perquè, entre altres coses, la seua ment començava a gestar la idea de construir un parc temàtic que materialitzara els somnis i imaginacions de la infància, de la seua infància. Però el projecte tardaria encara gairebé 10 anys a fer-se realitat.

Les tensions a l'estudi entre Walt i el seu germà Roy creixien i empitjoraven fins al punt que Walt no el rebia si no demanava cita prèvia a la seua secretària.

El juny del 1948, Walt s'embarcava en un viatge a Alaska d'uns quants mesos acompanyat de la seua filla Sharon per tal de captar imatges reals. A finals de l'estiu va tornar als estudis amb un material amb el qual prepararia una sèrie de curts titulats *True Life Adventures*. L'exaltació i l'optimisme de Walt xocaven amb el desacord del seu germà, el qual va augurar un destí incert per a aquesta mena de documentals sobre la Natura. *L'illa de les foques* per exemple, resultà difícil de vendre, però en canvi, el març del 1949 es va veure guardonat amb un Oscar en la categoria de curt-metratges. Bon punt recollit l'Oscar, Walt es va dirigir al despatx de Roy i li'l llançà al cap. Sobren les paraules.

Aquell final de dècada va començar a patir la recessió dels beneficis cinematogràfics a causa de la popularització dels canals televisius, un mitjà més democràtic i més còmode que les sales de projeccions. Aquesta nova realitat esdevenia sobtadament l'enemic número u de la forta empresa cinematogràfica. Contràriament als seus col·legues, Walt s'oposava a la televisió més aviat per motius d'ordre purament tècnics que per por del nou competidor: no coneixia el color, la qual cosa provocaria la decoloració del seu producte, una intolerable heretgia artística.

WALT DISNEY

A principis dels anys 50 les relacions fraternals entre Walt i Roy prengueren orientacions divergents, i fins i tot infernals; i es degradaren fins el punt d'increpar-se indirectament a través de declaracions públiques.

El 1953, la pel·lícula *El Desert vivent* va guanyar un Oscar al millor documental. Aquesta producció va arribar en bon moment perquè el seu èxit va aconseguir salvar els fons de la productora. El premi, a més, va coincidir amb l'inici de les negociacions secretes amb la cadena televisiva ABC (American Broadcasting Company) a fi de cedir els drets de difusió de les pel·lícules. Tot i que no estava d'acord amb el fenomen televisiu, Walt Disney va pensar que aquest contribuiria, amb els beneficis que produïra, al finançament de la seua obsessió: Disneylandia.

Disneylandia: un regnat en l'exili.

Com que el seu germà Roy conservava cert escepticisme envers el projecte del parc d'atraccions, Walt le'n va excloure, i es va convertir en el rei del seu petit regne. De manera secreta, Walt va formar un equip de professionals per tal de dur a terme el projecte del parc d'atraccions. L'últim dia del 1954, Disney, sol al seu despatx, efectuava un balanç de la història de la seua empresa. Des del 1923, més de mil milions de persones havien assistit a alguna projecció de les 657 pel·lícules. Els 30 milions de còmics Walt Disney Comic Books s'havien venut en 36 països i 740 companyies distintes produïen 2.928 articles, des de rellotges de Mickey Mouse fins a orinals de l'ànc Donald. Què més volia?

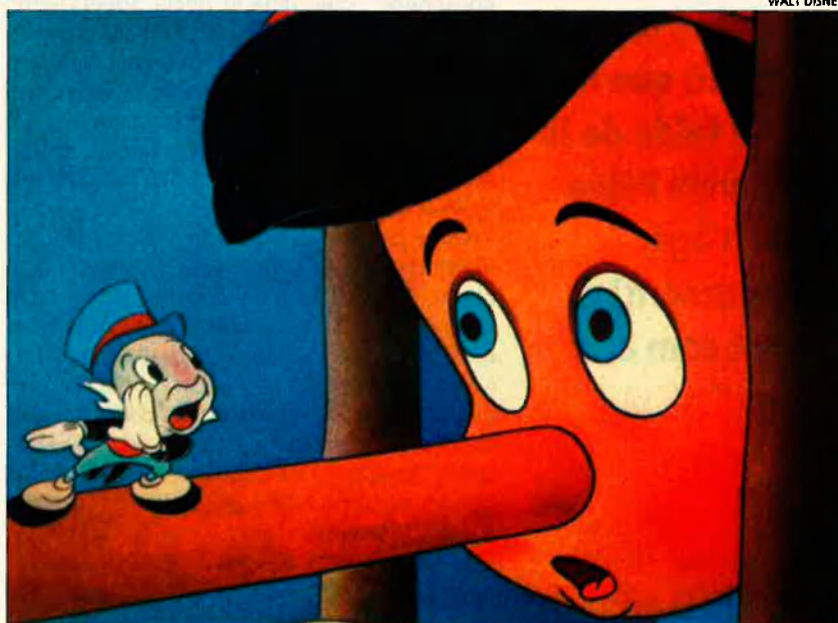
Una carta de J. Edgar Hoover, a tall de felicitació de l'any nou, alternava amb les interminables sumes d'aquest inversemblant balanç. Hoover es limitava a anunciar-li que acabava de ser nomenat "Special Agent in

'Bambi', la tendresa la-crimògena duta als seus extrems. Aquest personatge voca com tants d'altres exemples disneyans el tema sagrat de la família i les conseqüències tràgiques per a qui la traeix.

Charge". A Hoover tornava a interessar-lo el príncep de Hollywood perquè en aquesta ocasió aquest estava associat al món de la televisió a través de les seues relacions amb la cadena ABC.

Walt va treballar dur, nit i dia, perquè el primer parc d'atraccions, que estava situat a Anaheim, poguera obrir les seues portes el 15 de juliol. Aquest parc estava concebut sobre el principi d'una sèrie de pel·lícules materialitzades en tres dimensions a fi que el visitant tinguera la possibilitat de viure —o reviure— una ficció. Main Street USA, el seu carrer principal, s'ubicava al bell mig del terreny des d'on, a tall de distribuïdor, es podia accedir a qualsevol dels països. Segons va confessar el mateix Disney, Main Street USA recreava a la perfecció el carrer principal de la seua Marceline infantil. I en aquest viatge cap al passat, cap a un passat acollidor i feliç, Walt Disney, lluny del seu Peter Pan immutable pel pas del temps, envellit ara per les depressions i l'obsessió de la mort, va regnar en un exili voluntari i artificial. Un exili a mida amb la infantesa; amb la seua mateixa infantesa, refusant sempre una realitat que va ser la seua i la del seu present. La realitat dels adults, cruel i cínica, que el temps no estalvia. I tria com a víctima conscient de la seua existència l'ésser que va ser Walt Disney, el qual, fràgil, s'abandonava estoicament, aquell 30 de novembre a Palm Springs, a un càncer de pulmó que li va arrabassar la vida.

Eliseu T. Climent

WALT DISNEY